

Den pågående hälso- och ekonomiska krisen p.g.a. Covid-19 pågår sida vid sida med den akuta planetära krisen som innefattar eskalerande klimatförändringar och en mycket snabb utarmning av den biologiska mångfalden. Denna parallella kris bäddar för fortsatt stora påfrestningar på våra samhällen och stort mänskligt lidande, om den inte adresseras resolut.

De åtgärder som nu vidtas för att hantera de ekonomiska konsekvenserna av covid 19-pandemin måste därför villkoras så att de bidrar till att Sveriges möjlighet att nå klimatmålen och de globala hållbarhetsmålen under Agenda 2030. Återhämtningspolitik och stimulanspaket som på ett positivt sätt bidrar till att Sverige på sikt når våra klimat, miljö och hållbarhetsmål ska premieras. Hänsyn till sociala faktorer som främjar inkludering och rättviseaspekter i omställningen måste tas.

Följande fem krav måste ställas på återhämtningen i relation till klimatmålen:

1. Premiera verksamheter som styr i rätt riktning

Återhämtningen innebär en möjlighet att snabba på den nödvändiga omställningen. Det finns stora möjligheter att styra åtgärder mot exempelvis utbyggnad av förnybar energi, energieffektivisering, hållbara transporter, en omställning av jord- och skogsbruk i en riktning som gynnar både klimat och biologisk mångfald, skötsel och restaurering av ekosystem, samt strukturer och incitament för en mer cirkulär ekonomi. Stöd till sådana verksamheter ökar möjligheten att nå våra klimat- och miljömål och gör samhället mer motståndskraftigt och långsiktigt hållbart och bör premieras.

2. Inga stöd till klimatskadlig verksamhet

Åtgärderna som vidtas för den ekonomiska återhämtningen måste vara samstämmiga med klimatmålen och får inte motverka vår möjlighet att nå dessa. Åtgärder som på ett kraftfullt sätt ökar utsläppen eller som ytterligare låser in samhället i fossilberoende ska inte genomföras. I det sammanhanget är det självklart att åtgärderna inte får stödja miljöskadliga aktiviteter som industrier för produktion av fossila bränslen, el- och värmeproduktion baserat på fossila bränslen, infrastruktur för flyg samt infrastruktur för vägtrafik som inte ryms inom ramen för klimatmålet till 2030.

3. Analysera påverkan på klimatutsläppen

Innan större återhämtningsåtgärder sätts behöver en snabb analys av åtgärdernas enskilda och samlade effekt på utsläppen på kort och lång sikt genomföras. Detta ligger i linje med det som regeringen och samarbetspartierna har aviserat i den klimatpolitiska handlingsplanen (Prop. 2019/20:65) om att "regelverk ska tydliggöras så att konsekvensanalyser görs av effekter för klimatet inom de politikområden där det är relevant". Resurser för att snabbt och effektivt kunna genomföra denna typ av analys behöver säkras. Åtgärder som efter analys bedöms motverka möjlighet att nå klimatmålen ska enligt punkt 1 ovan inte genomföras. I den mån privata företag mottar finansiellt stöd inom ramen för stimulansåtgärder ska bevisbördan för att klimatmålen främjas och inte motverkas ligga hos företaget i fråga.

4. Säkra uppföljning och efterlevnad

När åtgärder väl genomförts är det centralt att uppföljning görs vad gäller effekt på utsläppen. I det här avseendet välkomnar vi att det Klimatpolitiska Rådet på eget initiativ tagit sig an uppgiften att granska återhämtningspolitiken och hur väl den ligger i linje med klimatmålen. För att säkra en kontinuerlig uppföljning av hur återhämtningsåtgärderna påverkar utsläppen bör Naturvårdsverket, tillsammans med andra relevanta myndigheter få ett särskilt uppdrag att analysera ifall villkoret om att stimulansåtgärderna ska styra mot klimatmålen har efterlevts. Detta ligger i linje med Klimatpolitiska Rådets rekommendation "Stärk myndigheternas kompetens och kapacitet för att bedöma och följa upp effekterna av politiska insatser för att uppnå klimatmålen i syfte att lägga en solid grund för kontinuerligt lärande och vidareutveckling av politiken", som återfinns i 2020 års rapport. Ett sådant uppdrag bör redovisas regelbundet, med fördel tillsammans med den fördjupade analysen av Sveriges klimatstatistik. På det här sättet kan förutsättningar för ett långsiktigt lärande vad gäller åtgärder för ekonomisk återhämtning och climateffekter skapas.

5. Åsidosätt inte rättsprinciper, miljöprövningar eller andra miljömål

I kristider finns en risk att centrala demokratiska rättsprinciper eller lagstadgade miljöprövningar nedprioriteras eller att försök görs att åsidosätta dessa. Det är inte acceptabelt. Miljöprövningar måste fortsatt genomföras med hög kvalitet, och demokratisk insyn och inflytande måste garanteras. För att öka takten i omställningen bör tillräckliga resurser tillsättas hos myndigheter och andra aktörer som ansvarar för tillstånds- och demokratiska processer, så att ledtiderna kan kortas samtidigt som kvaliteten upprätthålls. Det är också viktigt att andra miljömål inte åsidosätts för att vi ska klara klimatmålen. Åtgärder måste vara samstämmiga med övriga miljömål och får inte motverka möjligheten att nå dessa. Vi välkomnar att takten ökas när åtgärder ska sjasättas. Men samhället ska inte lösa ett problem genom att skapa nya.

Att rädda liv och garantera alla människors rätt till hälsa och sjukvård ska självklart fortsatt vara högsta prioritet. Att villkora återhämtningsåtgärderna så att de gynnar och inte motverkar möjligheten att nå klimat, miljö- och hållbarhetsmålen är något som krävs för att säkra folkhälsan. Därför måste villkoren gälla för alla beslut om ekonomisk stimulans, såväl inom ramen för budgeten som för särskilda stimulans- och återhämtningspaket, samtidigt som alla klimatskadliga subventioner fasas ut. Görs inte dessa villkor gällande sätts såväl planetens som människors framtida hälsa på spel.

Naturskyddsföreningen
Världsnaturfonden WWF
Greenpeace
Klimatriksdagen
Klimataktion
Föräldravrálet

Global utmaning
Jordens Vänner
Klimatklubben
Medveten Konsumtion
Oxfam Sverige
PUSH Sverige
Svensk mat och miljöinformation
Sveriges Konsumenter
We don't have time